

CSIKÓS ATTILA

Meghalt apám

ez életem legnehezebb, legpontosabb írói mondata, s ehhez méltóan a legsikeresebb is lehet, mintha mindenki tudná, hogy ez mit jelent, mintha Nádas sűrűségben vagy éppen EP bravúros „mellébeszéléseiben” fognám meg a lényeket, ti. a tökét az életnek, minthogy jól meghalni éppoly nehéz, mint az életet a maga tömegvonzásában megírni, s mivel meghalni szomorú (drámai, tragikus, bár utóbbi helyett lehet néha elégikus is vagy egészen prózai), s a szomorúság, mint a meccs vagy a bál, afféle társasági esemény, különben meg sem jelenik, láthatatlan és nem észlelhető, tehát meghalni is mindig „közös ügy”, ebben a szomorúságban pedig osztozni illik, azaz máshonnan nézve ugyanazt, a bánatban részt lehet venni, mint egy lakógyűlésen, lehet együtt húházni, megbeszélni, megérteni és kijegyzetelni, szóvá tenni és feljelenteni, mintha a gyász osztatlan közös tulajdon lenne, mint egy loggia vagy a pincelejáró, s mert aki a halálról beszél, az mindjárt az élettről is, mint előzményről, az élet egészéről, gyerekkorról és álmokról, sorsfordulásokról, ilyesmije is volt és van mindenkinek, meghát apja is, tehát aki azt írja, hogy meghalt az apja, az voltaképpen mindenki apjának életéről ír, az eposzi apáról, az eposzi apáknak meg van eposzi gyereke is, aki tehát a haláláról ír, az a in usu a gyermekéről ír, rólam, rólad, mindenkiről, arról, ami és aki voltunk, és arról, ami és aki nem lennénk ma nélküle, közös és jelenvaló bánatunkról és szomorúságunkról, halott apáról írni tehát mindig olyan, mint bevégezni egy mitológiai korszakot.

Meghalt apa.

Egyetemes mondat.

Apa regényesül.

A halott apáról írni olyan, mint megnyitóbeszédet mondani egy bejárhatatlan kiállítás előtt.

Az első holttest, amit életemben láttam, az apámé volt, ma délelőtt. Két karja a fején, ahogy aludni szokott. Bal lába lelógott a rendelt kórházi ágyról, nem mertem feltenni a matracra csonttá fogyott lábfejét. Az jutott eszembe először, hogy Istenem, tele vagyok témával. Anyám Alzheimerre, meg a halott apám élete története. Az erdélyi nővér, aki megy vissza Szilágyságba vagy Csíkba. Sat.

A mentősök precízen végzik a dolgukat. Apám karjait a teste mellé teszik, lábait elfektetik a matracon. Kitöltik a papírokat, intenek, mennek. A halál már nem menthető tovább.

Apám keze kilóg a takaró alól, és amikor hátraosonok, mint egy gyerek, akinek megtiltották, hogy belépjen oda, végigsimítom hideg tenyerét. Bizonyos értelemben még most is félek, hogy rosszul csinálom, holtában is tartok tőle egy kicsit. A temetkezési vállalkozó emberei rettentő csendesek. Nem suttoznak, mert suttozni bántó, mégis alig intonálnak, gyomrukban képzik a hangokat, lenyelték és már megemész-

tették a halált, a halottat és a hozzátartozót. Bizalomgerjesztően erősek, bátrak a halotthoz nyúlni, az ember, ha nem élne igazán, azonnal rájuk bízna magát. A szürke műanyag alatt ott van apám. Kitolják a kapun, ahogy a mentősök egy éve anyám, közel volt a halálhoz ő is, elbúcsúztam tőle, mégis apám megy előbb.

Nyilván ebből lesz a regény.

Hogy ki honnan jött. Mi akart lenni. Mi volt. Mi lett. Ki, mikor és miért? A létezés milyen rétegeit járta be. Mindez a nyelv által hogyan keretezhető. A regényt kitolják egy kerek kocsin a furgon mögé, és beemelik a koporsókat tartó plató alá.

Ki volt apa?

Konkrétan? Átvitt értelemben? Leírón? Nagyzolva? Fellengzősen? Kihívón? Kötődve? Intőn? Tragikusan? Bámulva? Lírailag? Naivul? Parasztosan? S végül, torzítva...

Csend van. Majdnem otthon. Se vita, se kiáltás. Nélkülözi az időt a tér. A termosztátot letekerem, apa fázott, rólam ömlik a víz, átnézzük a papírokat. Passzív szerkezetben vagyunk. Át vannak nézve a fiókok, meg vannak találva dédszüleim kaligrafikus mívességgel írt keresztlevelei, diplomák és fényképek is meg vannak találva, anyám húsz évesen, apám bajusszal valami kongresszuson. Egy emlékeztető nyolcvannegyéből, futtában olvasom, az MNB akkori elnöke szerint az USA gazdasága az összeomlás előtt áll. Főzök egy kávé, a friss gőz a műanyag borítású diplomák szagával keveredve megidéri a hetvenes évek félelmetesen nyugodt irodáit. A körömcipőben is puhaléptű titkárnőket, a dauert, a hajlakkal lefújtt finom sassoon, a sokgombos telefont, az égbekiáltó írógépkopogást, ami, mintha örökösen zuhogna az eső, akár egy Tarr Béla filmben, szétveri az ember gondolatait, megidéri kovács vagy piros elvtársat, aki talán a mai napig ott van a vonal végén, és az sem érdekli, hogy apa halott.

Apám majdnem meghalt, amikor egy kollégája kezében elsült a fegyver. A golyó valószínűleg a mai napig ott van az Irodaház valamelyik irodájának a falában.

Apa túlélte.

Apa meghalt.

Az élet röviden.

A történet.

Felhívom a nővért, hétfőn már nem kell jönnie, az infúziót se váltja ki senki a patikából. Kinek is lenne már szüksége rá?

Ki is volt, aki kapta volna?

Ki volt az apám?

Berakom a kávéscsészéket a mosogatóba. Letörölöm a pultot, mintha érdekelné bárkit is. Az asztalon ott van a pohár víz, amiből előző este ivott. Valahol megvan a levél is, amit kamaszként írtam neki, rólunk, és arról, amit nem tudunk sosem megbeszélni. Sose válaszolt. Pedig mindenét feláldozta volna értem. Nem ismertem drámaibb sorsú embert. Sem becsületesebbet. Sem makacsabbat. Sem ellentmondásosabbat. Történetet sem ismertem, ami az el nem mondottságából válik megérthetővé. Magánügy, lezárt levélben.

Lekapcsoljuk a villanyt, az ajtót bezárom.

Mégis, belátom, néha a hiányból van a regény, a megbocsátás és a szeretet.

Látod, meghalni a kihagyásban, a szünetben, két bekezdés között nyitni soha be nem fejezhető új fejezetet, az nagyon hozzád illő, apa. Igaz, a posztmodernt sosem szeretted.

Pedig látod, már az a mondat is, hogy meghalt az apám minden áthallásával, elhagyásával és távolságtartó, játékosan továbbgondolható tárgyilagosságával együtt maga a történet nélküli posztmodern regény...

P.S. Emlékező ember koromban csak egyszer beszélgettünk úgy, hogy mindketten azok lehettünk egymással s a világgal szemben, akik vagyunk. Hajnalig iszogattunk, megittam mindent, ami volt, már süttött a nap, amikor elindultam lefelé a hegyről. Anya az ablakból integetett, te az úszómedence-szerű teraszról. Begyalogoltam a városba, efZámbóék tanyája alatt ittam délig. Sose voltam boldogabb. Miattad, apa.

Köszönöm.

„Talált tárgy”

- ÉLETÜNK ANTOLÓGIA, 1969. I. 31-34.
(DÉNES ZSÓFIA, GAZDAG ERZSI, KAMONDY
LÁSZLÓ, RÓNAY GYÖRGY, TATAY SÁNDOR,
WEÖRES SÁNDOR STB. TÁRSASÁGÁBAN)

Csikós József

Szaporodik az örööm, mert újfent jószívvél vállalkozhatom egy tehetséges fiatal poéta bemutatására. Csikós Józsefet évek óta ismerem, számos költeményét olvastam, s úgy vélem, megadatott számára a szólás tehetsége. Tiszta ember, s gyermeki szívvel indul, hogy meghódítsa a világot. Tele van lelkesedéssel, elszánással, s nagy-nagy kíváncsisággal figyeli a hétköznapi valóságát. Igyekszik mélyre ásni, mert tudja, a felszín megtévesztheti. E mindenképpen tiszteletre méltó törekvéséről vallanak eddigi legjobb versei.

Azt írja egy kis jegyzetében, hogy nincsenek kiválasztott példaképei, de tanulni senki emberfiától nem szégyell. A népek meséiből a megharcolt igazságot, József Attilától a forradalmiságot és emberi tartást, Bachtól és Bartóktól a lelket edző mélységet és magasságot, Giotttól és Picassótól a forma és a gondolat harmóniáját igyekszik élete lényegét adó értelmévé tenni. — Magasra tett mérce ez! Szeretetünk és figyelmünk kíséri a maga választotta, nehéz úton, és kívánjuk, hogy meg tudja járni annak messziségbe vesző, fájdalmas meredkeit is.

Budapesten született 1943-ban, de alig élt néhány hónapot a fővárosban. 1965-ben szerzett népművelő-könyvtáros diplomát a Szombathelyi Tanítóképző Intézetben. Nemcsak a toll harcosa, hanem a polgári életben is nemes célokért hadakozik: a Vas megyei KISZ-bizottság kultúrfelelőse. Amit eddig tanult és kapott, igyekszik hasznosítani társai, a fiatalok között. Indulása óta (1963) egyik szerkesztője a *Jelentkezünk* c. ifjúsági kiadványnak.

Versét eddig az *Életünkben*, az *Ifjúsági Magazinban*, a *Vas Népében* és más megyei lapokban láttak napvilágot, s hangzott el verse a rádióban is.

Káldi János

Gyalog sem autón sem

*Kihalt mező ez
Nem jár benne senki*

*Legjobb volna fakó
virágait füveit betemetni*

*Elfűstölögtek villámai régen
eldörögtek haragjai*

*Magot érleltek vetetlen
a pipacs forradalmi*

*Panasz száradt a kardos füvekből
pereskeülő zörgő szitók*

*Fémes csillagait is lemarták
a könyörtelen oxidok*

*Gyermekkorom ez a mező
Mézai elapadtak*

Mesés jószárai suhogó örömei
a vadrózsákon fönnaakadtak

Néném kukoricája is besárgult
Morzsolják ügyes gépek

Csutkájából építék házat
a lucerna-szagú égnek

Mint mosott ruha Összement
az a földrész Gyűrött-tenyérynai

Mégsem tudok — gyalog sem autón sem —
partjai közelébe érni

Példa

Csillag-gyűjtő jegénye: zászló
Forradalmároké
Parasztok kisémmizettek partizánok:
halálotokat setymezi a szél

Költöztök vas-sisakos égbe
villám-fenekű mindenségbe

Szerszámaimban
izzadva fényesedtek
örömeimben élesedtek

Sűrűsödtek az ereimben
Pusztítva tündököltök bennem
Lágyít és megacélor
öklötök haragotok

A patakzó vörös vaséhoz
hasonlít igazságotok

Kicsordul szavatok a számból
tenyeretekben csillag lángol

Pusztulva veszte Foggyhatatlan
élték itt Forrón a fagyban

Nélkülük nem lennék elég

*A szépapák virág-türelmét
lebombázták az idők lázai*

*Csikó-füves mezőiken tanúság:
alázatuk csontvázai*

*Tanultam azt a sorsot
Viseltem szegényük*

*Hánytatott Dózsa hása
amit etettek velünk*

*S ha gyötrelmeim mások is ma
elesnek s győznek*

*harcaimban
a Nagy Antalok Esze Tamások*

*Az emberségben én
nélkülük nem lennék elég*

*Ott kell hogy forrjon ereimben
ezer kísértő zúdulás harag*

s védelem: a mindenre villanyzó tudat

*Megvívni — sokszor ellenük —
csillagzó igazságukat*

Sukorói táj